

Obilježja polupredsjedničkog sustava vlasti: komparacija Weimarske Republike, 5. Republike i Hrvatske

Dokoza, Božena

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:945843>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-07-25**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Božena Dokoza

**OBILJEŽJA POLUPREDSJEDNIČKOG SUSTAVA
VLASTI: KOMPARACIJA
WEIMARSKOJ REPUBLICI, 5. REPUBLICI I HRVATSKOJ
DIPLOMSKI RAD**

Zagreb, 2016.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

OBILJEŽJA POLUPREDSJEDNIČKOG SUSTAVA
VLASTI: KOMPARACIJA
WEIMARSKOJ REPUBLICI, 5. REPUBLICI I HRVATSKOJ
DIPLOMSKI RAD

Mentor: dr. sc. Davor Boban

Studentica: Božena Dokoza

Zagreb, veljača 2016.

Izjavljujem da sam diplomski rad: Obilježja polupredsjedničkog sustava vlasti: komparacija 5.Republike, Weimarske Republike i Hrvatske, koji sam predala na ocjenu mentoru dr.sc Davoru Bobanu, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Božena Dokoza

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. Obilježja polupredsjedni kog sustava	3
2.1. Položaj Državnog poglavara u sustavu parlamentarne ve ine	3
2.2. Položaj Državnog poglavara u predsjedni kom, polupredsjedni kom i parlamentarnom sustavu	4
3. POLUPREDSJEDNI KI SUSTAV U WEIMARSKOJ REPUBLICI.....	6
3.1. Položaj predsjednika Reicha i politi ka zbilja Weimarske republike.....	6
3.2. Sporni lanak 68.ustavne odredbe	9
3.3. Položaj saveznog predsjednika u okviru ustavnog ure enja Savezne Republike Njema ke	10
4. POLUPREDSJEDNI KI SUSTAV U PETOJ REPUBLICI.....	11
4.1. Državni poglavar kao arbitrar u modelu ustavne monarhije B.Constanta	12
4.2. Utjecaj revizionisti kog pokreta 3. Republike na oblikovanje suvremenog polupredsjedni kog sustava.....	13
4.3. Državni poglavar kao arbitar prema Ustavu iz 1958 .godine.....	15
4.4. Arbitraža u redovitim prilikama.....	16
4.5. Arbitraža u razdoblju politi ke krize	17
4.6. Raspuštanje Nacionalne skupštine.....	20
4.7. Arbitraža u izvanrednim prilikama.....	22
4.8. Položaj predsjednika Pete Francuske Republike	24
5. POLUPREDSJEDNI KI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	25
5.1. Nezavisno sudstvo	25
5.2. Polupredsjedni ki sustav u Hrvatskoj, povijesni osvrt	25
5.3. Prijepori oko hrvatskog parlamentarizma.....	27
5.4. Položaj predsjednika Republike unutar ustrojstva vlasti RH, nadležnosti Predsjednika Republike i njegov odnos prema Vladi i Saboru RH.....	28
5.5. Uspredba hrvatskog parlamentarizma i polupredsjedni kog sustava	30
5.6. Poreme aj nadležnosti izme u zakonodavnog tijela i izvršnih organa prema Ustavu iz 1990.g. i vrste poreme aja nadležnosti u Ustavnom ure enju Republike Hrvatske	31
6. ZAKLJU AK	34
7. POPIS LITERATURE	36

1. UVOD

Cilj istraživanja ovog diplomskog rada je odgovoriti na pitanje kako je konsolidacija sustava u 5.Republici, Weimarskoj Republici i Hrvatskoj utjecala na konsolidaciju sustava, koja su obilježja polupredsjedni kog sustava vlasti uspore uju i Weimarsku, Petu Republiku i Republiku Hrvatsku. U ovom diplomskom radu nastojim prikazati kako se polupredsjedni ki sustav pokazao djelotvornim za rješenje ustavnih situacija u Njema koj-Weimarskoj Republici, Francuskoj Petoj Republici kao i u Republici Hrvatskoj. Sve tri države su imale prije uvo enja polupredsjedni kog sustava drugi oblik vladavine koji se nije pokazao djelotvornim i ugrožavao je stabilnost države i društva u cjelini. Brojni socioekonomski faktori nametnuli su ga kao potencijalno rješenje,a što se ti e Hrvatske tranziciju iz socijalisti kog sustava tj.njezinog osamostaljenja i izlaska iz bivše SFRJ u parlamentarnu demokraciju. Plebiscitarna volja gra ana na referendumu o neovisnosti Repulike Hrvatske kad je ak 94 posto gra ana, tada još uvijek Socijalisti ke Republike Hrvatske se izjasnilo da Republika Hrvatska želi biti neovisna Država i da više ne želi biti u sastavu SFRJ, tj. da se u Hrvatskoj prvi put uvodi parlamentarna demokracija, višestran je. Nažalost, umjesto mirnog razdruživanja sa SFRJ Hrvatskoj je zbog tadašnje velikosrpske politike nametnut obrambeni domovinski rat pa je stoga Republika Hrvatska na elu sa tada prvim predsjednikom Republike Hrvatske dr.Franjom Tu manom krenula u izmjenu i dopunu hrvatskog Ustava na na in da se u njemu uglavljaju svi bitni lanci koji vode i tretiraju Hrvatsku kao neovisnu i suverenu državu. Upravo zbog otvorene agresije na Republiku Hrvatsku hrvatski Sabor, a zbog lakše obrane zemlje u nametnutom ratu izme u ostalog donio je odluku da se u Republici Hrvatskoj uvodi polupredsjedni ki sustav a koji je imao, kao što sam ve rekla isklju ivu ulogu ja anja mo i i ovlasti tadašnjeg predsjednika Tu mana s ciljem obrane od agresije a potom i oslobo enja svih okupiranih teritorija RH, završno sa mirnom reintegracijom isto ne Slavonije, Baranje i Vukovara 1998.godine. Upravo uvo enje takvog sustava vlasti doprinijelo je lakšoj i bržoj obrani zemlje te pove anju obrambene mo i kao i jednostavnijem funkcioniranju u tim ratnim vremenima. Nedugo nakon što je Hrvatska u cijelosti oslobo ena u Hrvatskoj je taj sustav ukinut jer za njega više nije bilo potrebe. Kroz povijesni prikaz nastojala sam pojasniti zašto su se navedene države odlu ile za takav sustav vlasti, koji mnogi autori nazivaju i autoritativnim na inom vladanja. Koristila sam metodu analiziranja povijesnih izvora iz brojnih znanstvenih radova koji su se bavili tom temom. Želim potvrditi po etnu hipotezu kako je takav oblik bio najprikladniji sustav vladavine za

zemlje koje su bile pogođene nekim oblikom izvanrednog stanja a u Hrvatskoj vezano za agresiju prema njoj. U Petoj Republici radilo se o prijetećem građanskom ratu te Alžirskoj krizi, pa je predsjednik Rene Coty 1958. godine pozvao čuvenog C. De Gaullea na mjesto predsjednika Vlade kako bi ugledom i legitimitetom ste enim u drugom svjetskom ratu razriješio krizu sa prijetećim građanskim ratom i alžirsku krizu pa je stoga došlo do promjene Ustava na način da se uvodi polupredsjednički sustav vlasti koji je Petoj Republici donio stabilnost državne vlasti. Što se tiče Njemačke Weimarske Republike neosporna je činjenica da je upravo “probijen led” u primjeni sustava polupredsjedničke Vlade koji je bio na snazi od 1919. do 1931. godine. a u stvarnosti do 1933. godine, formalno do 1945. godine. Najveći problem gledano sa socio-političkog aspekta je zadiranje u jedinstvenost narodne suverenosti. Prema članku 70. Ustava predsjednik Reicha proglašava i objavljuje donesene zakone. Za to razdoblje, unatoč svim odstupanjima što ih sa sobom nosi je pretakanje normativnog u realno političko, pa se ipak može govoriti o politici koju zbilji Weimarske Republike kao o realnom funkcioniranju sustava organizacije vlasti previđenog Ustavom. Za razdoblje od 1930. do 1933. godine unatoč činjenici da do formalne izmjene Ustava nije bilo došlo, više se ne može govoriti o realnom funkcioniranju organizacije vlasti. Razlika je u tome da je šef države u Reichu imao apsolutnu vladavinu dok u Weimaru se polako stavlja tj. konsolidira u šefa države kroz svoja Ustavna ovlaštenja. Od 1933. do 1945. godine svjetska gospodarska kriza izrazito utječe na društveno političku zbilju Njemačke čime se otvara put autoritarnim tendencijama unutar njemačkog društva s ciljem tzv. stabiliziranja Republike, što za posljedicu ima i imenovanje Hitlera koji je u potpunosti pod svoju kontrolu preuzeo svu vlast u Njemačkoj na nedemokratski i autoritaran način, ali je tada Weimarska Njemačka bila izrazito snažna gospodarski i vojno. Ciljano sam istraživala i komparirala Weimarsku i Petu Republiku sa Hrvatskim polupredsjedničkim sustavom zato što se taj sustav pokazao u kriznim i izvanrednim situacijama vrlo efikasnim tj. upravo njegova primjena dovela je do stabilizacije naprijed navedenih država, njihovog izlaska iz krize, a s obzirom da je Hrvatska bila u izrazito teškoj situaciji itekako joj je pomoglo za njenu stabilnost uvođenje polupredsjedničkog sustava.

2. OBILJEŽJA POLUPREDSJEDNI KOG SUSTAVA

Brstilo Josip (1995.) ističe da je tijekom duge povijesti ovjeka, njegovih tvorevina države i prava, nastajale su i razvijale se teorije o nositeljima suvereniteta, o oblicima i dužnostima vlasti u državi. U svemu tome svoj evolutivni put pronašao je i parlamentarizam, kao oblik vlasti koji je uskladio potrebu za izvornim suverenitetom koji pripada narodu i potrebu za što djelotvornijim političkim sustavom. Iz parlamentarizma neminovno proizlazi i podjela vlasti na izvršnu zakonodavnu i sudsku. Parlamentarizam danas, nakon dugog povijesnog razvoja, postoji u obliku koji nazivamo parlamentarizmom poremećene ravnoteže u korist izvršne vlasti.

Da bismo mogli izreći osnovna obilježja ovog sustava vlasti, potrebno je predložiti parlamentarni sustav vlasti, jer je on nedvojebno s njim vrlo usko povezan. Štoviše, on je samo jedna od sastavnica parlamentarizma uopće. Polupredsjednički sustav vlasti i ono što je osnovno obilježje ovog sustava i što ga vidno razlikuje od ostalih oblika parlamentarizma je da predsjednik Republike ne bira predstavničko tijelo nego da predsjednika republike bira narod na neposrednim izborima. Kod polupredsjedničkog sustava vlasti nema razlike između zakonodavne i izvršne vlasti u onoj mjeri koju protivnici ovog sistema iskazuju. Razlika je samo u izvršnoj vlasti, gdje se uz vladu javlja predsjednik, ali ne više kao politička figura i svojom snagom neposrednog narodnog predstavnika stavlja u položaj nad vladom, ali i u isti položaj kao i predstavničko tijelo. Tu se može uočiti razlika između izvršne i zakonodavne vlasti u parlamentarizmu klasičnog tipa i polupredsjedničkog sustava vlasti. Ta razlika ovisi koliko o samim ustavnim odredbama toliko i o samoj snazi parlamenta koji svojom utemeljenim razlozima i snagom koju crpi kao predstavnik naroda, u datom trenutku može stati u suprotnost jakoj izvršnoj vlasti pa je i ograničeni.

2.1. POLOŽAJ DRŽAVNOG POGLAVARA U SUSTAVU PARLAMENTARNE VEĆINE

Šošić Trpimir Mihael (1992.) tvrdi da je temeljna ideja parlamentarnog sustava ograničene političke vlasti što dolazi do izražaja u principu dualiteta vlasti, a karakteriziraju ga tri osnovna načela: jednakost zakonodavne i izvršne vlasti, suradnja između tih dvaju vlasti, postojanje uzajamne mogući djelovanja jedne vlasti na drugu. Ustavno-pravni mehanizam

kojim se u parlamentarnom sustavu osigurava ravnoteža između izvršne i legislative definiran je s četiri temeljne ustavne značajke koje manje-više nalazimo u svakom parlamentarnom sustavu: prvo, vlada proizlazi iz parlamenta i politički mu odgovara, što znači i da vlada mora imati povjerenje u parlamentu, drugo izvršna vlast može pod određenim okolnostima raspustiti parlament odnosno dom kojemu odgovara, ni vlada ni parlament dakle nisu stabilni, treće državni poglavar politički nije odgovoran te predstavlja stabilan element sustava, četvrto institucija supotpisa svih akata državnog poglavara. Državni poglavar u parlamentarnom sustavu nema nikakvih izvršnih ovlasti.

2.2. POLOŽAJ DRŽAVNOG POGlavARA U PREDsjedničKOM, POLUPREDsjedničKOM I PARLAMENTARNOM SUSTAVU

Za američko ustavno uređenje Šošić Trpimir Mihael (1992.) tvrdi da se temelji se na efikasnoj primjeni načela diobe vlasti, što u SAD-u ne znači samo razdvajanje tijela koja vrše državne funkcije već i razdiobu ovlasti u pogledu poslova koji spadaju u tri osnovne državne funkcije. Predsjednik SAD-a, Kongres i Senat. U SAD-u načelno su, naime u ravnopravnom položaju, a svaki ima svoje određeno područje nadležnosti. Ipak su Ustavom utemeljeni oblici međusobnog utjecaja svijetle triju vlasti putem tzv. mehanizma "kočnica i ravnoteža". Unutar izvršne predsjednik je jedini nositelj vlasti. Praksa je pokazala da je on unatoč svemu središnja institucija sustava, makar je on nekad više, nekad manje dominantan. Predsjednik je državni poglavar, a ujedno i šef vlade u europskom smislu. Ustav određuje da se predsjednik bira posrednim izborima, makar se i danas poštuje ta formalna odredba, predsjednički izbori su u biti neporedni, budući da su elektori vezani izbornim rezultatom u njihovoj federalnoj državi. Predsjednik po Ustavu ima izvršnu vlast, on je vrhovni zapovjednik oružanih snaga, državni poglavar te u tom svojstvu vodi i vanjsku politiku. Predsjednik imenuje savezne tajnike i rukovoditelje drugih upravnih tijela, ali uz suglasnost Senata. Pravo razrješenja dužnosnika savezne uprave predsjednik vrši neograničeno. Nakon afere Watergate tijekom 20. stoljeća a razvijanjem svoju poziciju u odnosu na predsjednika SAD-a. Ustavni sud je oglasio neustavnim sve oblike kongresnog veta. Predsjednik nije politički odgovoran. Njegova kaznena odgovornost za povredu Ustava, te zbog izdaje podmišljanjem utvrđuje se putem Ustavom predviđenog postupka. Optužbu u tom postupku podiže Zastupnički dom, a Senat pod predsjedanjem predsjednika Vrhovnog suda sudi. Za

osudu je potrebna dvotre inska ve ina svih senatora. Ovaj se postupak rijetko koristio a protiv predsjednika SAD-a samo je jednom u cijelosti proveden.

3. POLUPREDSJEDNI KI SUSTAV U WEIMARSKOJ REPUBLICI

3.1. POLOŽAJ PREDsjedNIKA REICHA I POLITIČKA ZBIJA WEIMARSKE REPUBLIKE

Bajramović Senad (1992.) kazuje i egzaktno tvrdi da je sustav organizacije vlasti Weimarske Republike jedna od varijanti parlametarizma poremećene ravnoteže u korist egzekutive. Sa stajališta vlasti radi se o sustavu parlamentarne vlade s istaknutom ulogom šefa u okviru egzekutive. U takvom polupredsjedničkom sustavu jedan je element relativno nestabilan a to je vlada, dok je drugi stabilan a to je šef države. Modelski gledano sustav polupredsjedničke vlade predstavlja uspostavu uspostavljanja normativnih okvira i osnovu realizacije osnovne ideje parlamentarizma - ideju ograničenja političke vlasti u cjelini i u pojedinim njezinim elementima. Neosporna je činjenica da je povijesno "probijanje leda" u primjeni sustava polupredsjedničke vlade u liku rješenja prihvaćenog Weimarskim ustavom koji je važio od 1919. do 1931. godine, u stvarnosti do 1933. godine, a formalno do 1945. godine. Najveći problem gledano sa socio-političkog pojma, jest zadiranje u jedinstvenost narodne suverenosti, u načelu cijepaju i je načelno različite vlasti. U klasičnom primjeru sustava parlamentarne vlade naglašena je stabilnost šefa države. Međutim u ovom slučaju šef države je politički neodgovoran. Iz toga slijedi institucija potpisiva. Niti jedan akt nije je donošenje u nadležnosti šefa države nema pravne snage bez potpisa predsjednika vlade, nadležnog ministra ili vlade u cjelini. Tim činom vlada preuzima odgovornost na sebe za političku neodgovornost šefa države parlamentarnom sustavu predsjednik države je politički neodgovoran. Supremacija, ne proizlazi naravno, jedino iz takve organske legitimacije šefa države, već ta njegova organska legitimacija prema Ustavu Prve Njemačke republike, nastao je u pogledu prihvaćenog rješenja pitanja sustava vrhovne izvršne vlasti (samo je ovdje odgovoran predsjednik umjesto monarha). Prema članku 70. Ustava predsjednik Reicha proglašava i objavljuje donesene zakone. Ako predsjednik Reicha ne odobrava zakon koji je izglasao Reichstag, ima pravo odbiti njegovo proglašenje. Kancelar i ministri snose prema članku 50. Ustava odgovornost za sva naređenja i rješenja predsjednika Reicha. U pogledu razrješenja kancelara Reicha Ustav pruža primjer nedorečenosti. U Ustavu je unesena odredba koja bi glasila primjerice da sasvim sigurno logika parlamentarnog sustava podrazumijeva da šef države ni na koji način ne može razriješiti funkcije predsjednika vlade koji nije izgubio povjerenje parlamenta. Niti je Njemačka bila sredina ukorijenjene logike parlamentarnog

sustava, niti je Ustavom utvrđen položaj predsjednika Reicha koji bi bio koncipiran ekvivalentnim položajem šefa države u sredinama klasičnog sustava parlamentarne Vlade. Stoga se navedena nedorečenost može uzimati kao "simptomatična." Pretakanje ustavnopravnog normativiteta u sam politički realitet, dakle ozbiljnije toga normativiteta odvijala se u Weimarskoj republici određenim djelovanjem interesnih organizacija i struktura, djelovanjem ljudi. Padom Reicha na svijest brojnih Nijemaca djelovalo je kao homogeniziranje ljudi na nacionalnoj osnovi. Prethodni sustav nosio je snažan pečat antiparlamentarnog i antidemokratskog sindroma. U parlamentu se to očitovalo kao nemogućnost stvaranja trajnije i vrstovite na koju bi Vlada mogla računati. Kao glavni oslonac vidjeli su šefa države. Tako je bio široko otvoren put izvaninstitucionalnom načinu utjecaja na donošenje najvažnijih odluka, a značajne činjenice političkog realiteta: koja osoba vršiti funkciju ustavno jakog predsjednika Reicha, preraslo je u nedopustivu mjeru. S obzirom na funkcioniranje ustavno-institucionalnog koncepta šefa države u političkom realitetu Weimarske Republike, na sceni su bila dva izuzetno bitna razdoblja: **Razdoblje od 1919. do 1930. godine**, u kojem se unatoč svim odstupanjima što ih sa sobom ima, ipak u ovom slučaju može se govoriti o politici koja zbilji Weimarske Republike, kao o realnom funkcioniranju sustava organizacije vrhovne vlasti predviđenog Ustavom.

Razdoblje od 1930. do 1933. godine, kada se unatoč činjenici da do formalne izmjene Ustava nije bilo došlo, više ne može govoriti o realnom funkcioniranju, ustavno predviđenog sustava organizacije vrhovne vlasti. Bitna razlika je u tome da je šef države u Reichu imao apsolutnu vladavinu, dok u Weimaru se polako stavlja i konsolidira u šefa države kroz svoja zakonska ovlaštenja.

Potresan odraz naglog izbijanja svjetske gospodarske krize na društveno političku zbilju Njemačke omogućio je poželjnu realizaciju onih autoritarnih tendencija unutar njemačkog društva gdje su se više ili manje sile otvoreno nametale i u godinama tzv. stabiliziranja Republike. Svi predsjednički kabineti do imenovanja Adolfa Hitlera težili su prevladavanju sustava organizacije vrhovne vlasti predviđenog Ustavom. Bez obzira na sve eventualne razlike u varijacijama cilja i u stilu vladanja, svima njima je zajedničko što se taj parlament, odnosno političke stranke u njemu, nije pokazao sposobnim da izgradi odnose vrstovite i manjine koji bi vladama Reicha dala pouzdan i trajan oslonac. Parlament je okrivljen za te smjene vlada u Weimarskoj republici i za sve poteškoće funkcioniranja sustava organizacije vrhovne vlasti koje su od tada proizlazile. Slijedeći i takvu logiku, nametalo je mišljenje da bi stabilnost vlade Reicha bilo njezino razrješenje od političke ovisnosti o parlamentu. No, time

bi sustav organizacije vrhovne vlasti predviđen Ustavom bio sasvim odstranjen. Naime, u temelju Ustavom predviđene organizacije vrhovne vlasti ležao je sustav parlamentarne vlade u onoj svojoj varijanti koja se označava kao polupredsjednički. Potrebno je ukazati na “ustavni put” kojim je ova promjena izvršena, odnosno na onaj način interpretacije Ustava kojim se trebao stvoriti privid usklađenosti prezidijalne prakse s ustavnim odredbama. Ponovno je iskorištena odredba stavka 2. članka 48, ovaj put da bi se pod pojmom ozbiljne poremećenosti ili ugroženosti javnog reda i sigurnosti u njemačkom Reichu podvela i nemogućnost stvaranja trajne, za donošenje odluka sposobne vladavine u Reichstagu. U takvom slučaju stupa na scenu izabrani predsjednik Reicha, koji biva pozvan da vladi Reicha stavi na raspolaganje svoje ovlasti da bi se “izvanredno stanje prevladalo”. Ovlasti koje predsjednik Reicha pozivom na stavak 2. članka 48 može potegnuti na što god on želi, on sada stavlja u ruke svojih povjerenika u vladi Reicha da se oni njima koriste kao sredstvom ostvarenja politike za koju se opredijelio. Ustavno su prilagodili novim socioekonomskim prilikama, no izbjegavaju i bilo kakvu mogućnost dvojnog narodnog legitimiteta i izravnu razinu demokracije na saveznoj razini.

Uzroke takvih ustavnih rješenja treba tražiti u društvenim okolnostima koji se pojavljuju posebice nakon 2. svjetskog rata. Upravo se takvim nacionalnim inženjeringom nastojala, uz stabilnost vlada, postići i nemogućnost koncentracije ovlasti u rukama jedne osobe, pogotovo ako bi ona imala i izravan narodni legitimitet dobiven na neposrednim izborima, čime bi bila posljedica i politički neodgovorna. Saveznog kancelara bira Bundestag, ne uspije li taj izbor, Bundestag može izabrati svog kandidata. Na kancelarov prijedlog savezni predsjednik imenuje i savezne ministre. Raspuštanje Bundestaga moguće je tek iznimno u slučaju nemogućnosti izbora saveznog kancelara. Njemački tip racionaliziranog parlamentarizma uključuje kancelarovu odgovornost za vladinu politiku. U politici koja povijesti i praksi SR Njemačke konstruktivno izglasavanje nepovjerenja vladi uspješno je primijenjeno samo 1982. godine. Kada je izglasano nepovjerenje kancelaru Helmutu Schmidtu, a Helmut Kohl je izabran za novog kancelara nakon što su zastupnici liberalne stranke odlučili promijeniti koalicijskog partnera i pristupiti demokršanima, koliko god Kohl zagovarao tzv. “alternirajući prezidencijalizam” kao specifično rješenje ustavnog inženjeringa za zemlje koje dolaze iz autoritarnih ili totalitarnih sistema, te političke strane uvodi kao nužnu varijablu pri analizi organizacije vlasti njegov “alternirajući i prezidencijalizam” trebao bi zapravo predstavljati vid organizacije vlasti u kojem ne bi došlo do nestabilnosti sustava, a predviđajući parlamentarni sustav koji funkcionira prema principu da kada parlamentarizam cenzurom ili

neizglasavanjem povjerenja sruši vladu. Tada predsjednik preuzima sve egzekutivne prerogative i do izbora vlada prema principima funkcionalne odvojenosti zakonodavne od izvršne vlasti postupa prema principima predsjedničkog sustava. Iako se prijedlog ini zanimljivim, a i izuzetno politološki obrazložen ne vidimo razliku između semiprezidencijalnog sustava. Pozivaju i se isključivo na ustavne uredbe govoreći o njima kao o saveznoj vladi u kojoj je premijer dominantna figura, a kabinet mu služi da objavljuje odluke i izravno komunicira s ministrima. Neupitno je kako je uvođenjem konstruktivnog izglasavanja nepovjerenja vladi i ukidanjem neposredne odgovornosti ministara parlamentu stvoren novi tip parlamentarnog sustava koji nazivamo racionaliziranim parlamentarizmom, a u kojem je parlament dobio ovlasti biranja predsjednika vlade, no i odgovornost za cenzuru. Time je postignuta većja stabilnost političkog sustava.

3.2. SPORNI ČLANAK 68. USTAVNE ODREDBE

Bajramović Senad (1992.) ističe da je Kancelar Gerhard Schröder nakon poraza na pokrajinskim izborima, najavio postavljanje pitanja o povjerenju u Bundestagu, a sa istim ciljem kao i Helmut Kohl 1983. godine. Kancelar je najavio kako više nema dostatnu većinu u parlamentu te zatražio prijevremene izbore. Ustavni sud je prihvatio tužbu Wenera Sculza i Jelene Hoffman, te donio odluku da manipuliranje i neizglasavanje povjerenje smatra neustavnim pa bi Schröderova vlada nastavila djelovati ili bi kancelar podnio ostavku što bi dovelo do raspuštanja Bundestaga.

Weimarski Ustav od 11. kolovoza 1919. godine prihvaća dualističku izvršnu vlast s nizom samostalnih ustavnih ovlasti državnog poglavara putem kojih može nametnuti svoje odluke drugim tijelima državne vlasti. Sredstva predsjedničke arbitraže jesu: pravo raspuštanja Reichstaga 1.25., pravo podnošenja na referendum zakona Reichstagu, pravo podnošenja na referendum zakona Reichstaga suprotnog predsjedničkoj politici 1.73. i pravo da u izuzetnim prilikama poduzima izvanredne mjere kojima se mogu suspendirati slobode i prava građana, zaključuje Bajramović.

3.3. POLOŽAJ SAVEZNOG PREDSEDNIKA U OKVIRU USTAVNOG UREĐENJA SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE

Nakon dubokog promišljanja Šoši Trpimir Miahael (1992.) posebno ističe da je položaj saveznog predsjednika prema Temeljnom zakonu SR Njemačke znatno je oslabljen u odnosu na ustavna ovlaštenja koja je vršio predsjednik Reicha za vrijeme Weimarske Republike. Zbog negativnih iskustava koja je Njemačka imala izmeću dva rata s jakim predsjednikom države, ustavotvorci su se odlučili za ovakvo rješenje. Savezni predsjednik nije vrhovni zapovjednik oružanih snaga. On ne donosi uređbe sa zakonskom snagom. Savezni predsjednik nije vrhovni zapovjednik oružanih snaga.

4. POLUPREDSJEDNI KI SUSTAV U PETOJ REPUBLICI

Biljana Tomljanovi (1996.) lucidno ističe da Francuski Ustav iz godine 1958. godine, je ponajprije rezultat iskustva sudionika u političkom životu 4. Republike jer su željeli otkloniti njezinu nedjelotvornost. Prema De Gaulleu Ustav je napisan za konkretne unutarnje i vanjskopolitičke potrebe francuskog naroda. Ustav je instrument, sredstvo za postignuće i uvođenje i trajne državne vlasti. Predsjednik Rene Coty poziva krajem 1958. godine De Gaulle na mjesto predsjednika vlade kako bi ugledom i legitimitetom stečenim u 2.svjetskom ratu razriješio alžirsku krizu i prijetnju građanski rat u zemlji. De Gaulle drži da je važno uvođenje novog Zakona pa to stavlja kao preduvjet za prihvaćanje funkcije predsjednika vlade. Kriza sustava uvjerila je zastupnike da glasaju za De Gaulle. Prevladavalo je mišljenje da Ustav treba mijenjati, no De Gaulle je jasno rekao da nikakva izmjena u Parlamentu nisu ostvarivi, stoga prilikom usvajanja Zakona od 3. lipnja 1958. godine njegova Vlada odbija amandman prema kojem bi prijedlog ustava morao biti upućen Parlamentu. Zakon predviđa načela koja se moraju poštivati. U zakonu je utvrđena odgovornost Vlade parlamentu te se uklanja dvojba o usvajanju predsjedničkog sustava.

Istodobno se napušta načelo suverenosti Parlamenta, sa zahtjevom da izvršna i zakonodavna vlast budu odvojene. Prekid se sa stupnjevanjem vlasti. Izvršna i zakonodavna vlast u odnosu na narodnu suverenost ostvarenu općim biračkim pravom dobivaju isti legitimitet. Zakon traži diobu vlasti gdje izvršna vlast ne može potjecati iz zakonodavne. U svom govoru De Gaulle kaže da je ključna stvar sustava nova institucija predsjednika Republike. De Gaulle 1958. godine prekida tradiciju nadmoći i suvereniteta Parlamenta, suprotstavljaju joj državnog poglavara kao arbitra. Francuski Ustav iz 1958. godine izmijenio je značenje u pravnoj znanosti prihvaćenu instituciju arbitraže u svezi s idejom državnog poglavara kao arbitra sukladno namjerama ustavotvorca. Time se potvrđuje da ustav može osim institucija stvarati i rušiti pravne koncepcije prema želji autora. Nakon više od pedeset godina primjena Ustava iz 1958. godine zorno se vidi da je polupredsjednički sustav donio Francuskoj stabilnost državne vlasti.

4.1. DRŽAVNI POGLAVAR KAO ARBITRAR U MODELU USTAVNE MONARHIJE B.CONSTANTA

U nadasve temeljitom prikazu Tomljanovi Biljana (1996.) isti e da je Francuski ustavnopravni i politiki teoreti ar B.Constant oblikovao u djelu Na ela politike 1815. godine ustrojstvo vlasti ustavne monarhije na temelju ideje neutralne kraljevske vlasti koja posreduje izme u zakonodavne, ministarske i sudbene vlasti. Constant uvodi razlikovanje kraljevske i ministarske vlasti, što je tada bilo toliko novo da se inilo apstraktnim. Ministarsku vlast dijeli od neodgovorne i stabilne kraljevske vlasti kako bi je u inio odgovornom parlamentu. Kraljevska je vlast imala niz samostalnih ovlasti državnog poglavara kojima dobiva odluju i položaj: pravo imenovanja i razrješavanja ministara, pravo raspuštanja predstavni kog tijela, pravo odlivanja o ratu i miru, pravo imenovanja sudaca. Kralj, kao vrhovni sudac odluje, procjenjuje kada i kako e arbitrirati izme u ostalih vlasti, ime njegova neutralnost postaje dvojbena. Priznavaju i državnom poglavaru pravo imenovanja i razrješavanja ministara odgovornih parlamentu, Constant ce oblikovati jednu od temeljnih institucija orleanskog, weimarskog i deglisti kog parlamentarizma, instituciju dvostruke odgovornosti vlade. Constant oblikuje i dualisti ku izvršnu vlast s državnim poglavarom, koji ima odluju i položaj, i vladom te ga s toga možemo smatrati prete om suvremene doktrine polupredsjedni kog sustava. Državni poglavar samostalno raspušta predstavni ko tijelo. De Gaulle e prigodom podnošenja Ustava na ustavotvorni referendum 1958. godine podcrtati zna enje prava raspuštanja Parlamenta. Samostalne ovlasti predsjednika Republike usmjerene na otklanjanje krize sustava 4. Republike.

Ne smije se zaboraviti da Constant svojom teorijom ustavne monarhije želi u kona nici posti i uspostavu parlamentarizma kada razmatra odnos ministara i zastupni kog tijela. Ministri koji su istodobno zastupnici, mo i e tuma iti svoje postupke parlamentu neposrednim odgovorima na njihova pitanja, predsjednik vlade samim tim sto se zatekao u manjini u parlamentu gubi svoj položaj. Constant e zahtjevom za dvostrukom odgovornoš u Vlade koju državni poglavar imenuje iz parlamentarnih redova ,prema S.Sokolu, neposredno izraziti temelje doktrine orleanskog parlamentarizma, definarnog kao polupredsjedni ki sustav u monarhijski, oblik vladavine.

U doba važenja Povelje iz 1814. godine Parlament je raspušten pet puta , a za povelje iz 1830. godine sedam puta. Povelja iz 1814. godine odredivala je u lanku 50. pravo raspuštanja. Kralj je mogao raspustiti zastupni ki dom uz obvezu da sazove novi u roku tri od mjeseca.

Raspuštanja su izvedena pravno korektno, no nakon njih uslijedili su izbori, no oni nisu imali demokratska obilježja. Kralj je njima nastojao zadržati ministre suprotno volji ve ine u Parlamentu, upotrijebio je pravo raspuštanja kako bi doveo u Paralement ve inu koja podržava njegovu politiku. Jedino takvo raspuštanje, izuzetno suprotno volji bira kog tijela dovelo je i do pada monarhije. Povelja iz 1830. godine kojom je uspostavljena Spanjska monarhija, samo je pravu raspuštanja sada dodijelila članak 42. Povelje. Me utim, sedam raspuštanja od 1830. do 1840. godine. bilo je razli ito od prethodnih. Njima se željelo osigurati vladaju ima uspostavu ili ja anje parlamentarne ve ine. F. Mokroff odre uje da su bila bliža britanskoj tradiciji i duhu parlamentarnog sustava.

Neutralnost ustavnog položaja državnog poglavara nedvojbeno narušava i njegova samostalna ovlast imenovanja sudaca. Kralj samostalno odlu uje o ratu i miru i sklapanju me unarodnih sporazuma. P.Bastid isti e da je time negirana ideja državnog poglavara kao neutralnog arbitra koji održava ravnotežu u državi, 88. Smatramo da je B.Constant u svom osebujnom sustavu vlasti dao prednost izvršnoj vlasti kako bi, izme u ostalog, otklonio opasnost jezivog puta zastupni ke svemo i. .Oblikuju i model ustavne monarhije na temelju ideje državnog poglavara kao arbitra koji raspolaže s nizom samostalnih ustavnih ovlasti i instituciji dvostruke odgovornosti vlade, Constant je postavio temelje doktrine suvremenog polupredsjedni kog sustava. Constant se priklonio monarhijskom obliku vladavine zbog toga što ona sadrži klju ni element-neutralnu kraljevsku vlast koja omogu ava stabilnost cjelokupnog ustrojstva državne vlasti. Smatrao je da su stabilnost i trajnost ustavnog sustava najviše vrednote polit kog sustava koje štite od despotizma vlasti.

4.2. UTJECAJ REVIZIONISTIČKOG POKRETA 3.REPUBLIKE NA OBLIKOVANJE SUVREMENOG POLUPREDSJEDNIČKOG SUSTAVA

Tomljanovi Biljana (1996.) tvrdi i isti e da je francuski revizionistički pokret iz 30. tih godina predlagao izmjenu ustavnih zakona tre e Republike kako bi uspostavio ravnotežu izme u zakonodavne i izvršne vlasti. Razmatraju i parlamentarizam poreme ene ravnoteže u korist zakonodavne vlasti tre e Republike iznosi glavne nedostatke: nestalnost i nedjelotvornost vlada, diktaturu parlamentarnih domova, nepostojanje autoriteta predsjednika Republike i neposrednog odlu ivanja gra ana zarobljenog suverena. Nositelj pokreta Andre Tardieu isti e da parlamentarni sustav ne e prezivjeti ako oštra dioba vlasti ne bude jam ila

vladanje, a Parlamentu, tijelu nesposobnom za rješavanje državnih kriza, nadzor i raspravljanje o vladinim akcijama. Iznosi da Francuska proživljava površinsku i dubinsku krizu. Prvoj je izvor u nestabilnosti i nedjelotvornosti izbornih koalicija, a drugoj u institucijama i običajima. Postoji nepodnošljiva hipertrofija zakonodavne vlasti na štetu izvršne vlasti, izmeđ u njih nema diobe vlasti, prva je upila drugu. Stalni parlamentarni napadi na predsjednika vlade pretvorili su se od parlamentarnog nadzora u tiraniju. Samo neodložna izmjena Ustava može spasiti Francusku i njezine tradicionalne vrijednosti u svijetu kojim sve više dominiraju nove politike i gospodarske sile. Tardieu u Reformi države predlaže izmjenu Ustava kojom će se obnoviti izvršna vlast. Izmeđ u njegovih prijedloga i odluku ih ustavnih izbora generala De Gaulle postoji neposredna veza. Izmjene Ustava nužne za obnovu države i uspostavu stabilne i djelotvorne državne vlasti De Gaulle će preuzeti već u govoru iz Bayeuxa iz 1946. godine. Razmatranje o izboru vlasti, zahtjev da Vlada ne potječe od zakonodavne vlasti s kojom mora biti u ravnoteži, nego od predsjednika Republike izabrano od tijela koje uključuje Parlament, ali da ga i premašuje. Cilj uvođenja referendumu više je u vršivanje izvršne vlasti nego sudjelovanje građana u javnim poslovima. Povratak narodnom izjašnjavanju usmjeren je prema ograničavanju Parlamenta. U polupredsjedničkom sustavu pete Republike ima sredstava za usmjeravanje biračkog tijela naroda na prihvaćanje predsjedničke politike, čak i ako je ona suprotna politici većine u Parlamentu. Jedna od njegovih samostalnih ustavnih ovlasti putem kojih potječu ostale vlasti na prihvaćanje odluka o svim pitanjima od životnog interesa nacije svakako je pravo raspisivanje referendumu, no svojim tumačenjem Ustava De Gaulle će ustanoviti ustavnu praksu proširenja referenduma i na ustavno područje. Prema Tardieu na izboru predsjednika Republike usvojen je u Ustavu Pete Republike. Na izboru predsjednika Republike sredstvo je za obnovu izvršne i ograničavanje zakonodavne vlasti. U Trećoj republici predsjednik je morao slijediti mišljenje ministara pri supotpisivanju svakog akta i u svim govorima. Ministri su mu bili podređeni. Po mišljenju ministara predsjednička vlast, nužna za ravnotežu u državi, nepostojela je vlast.

4.3. DRŽAVNI POGLAVAR KAO ARBITAR PREMA USTAVU IZ 1958. GODINE

Tomljanovi Biljana (1996.) tvrdi da je Francuski Ustav iz godine 1958. godine dao ideji državnog poglavara novo značenje. U 5. odjeljku bitna je uloga predsjednika Republike kao arbitra. On kaže da predsjednik Republike brine za poštivanje Ustava. Svojim posredovanjem on osigurava redovno djelovanje javnih vlasti. Predsjednik Republike jamac je nacionalne nezavisnosti, cjelovitosti teritorija, postivanja sporazuma Zajednice i međunarodnih ugovora. Iz članka 5. Stavka prvog potječu u unutarnje političke ovlasti: imenovanje predsjednika i članova vlade, predsjedavanje Ministarskom vijećem, potvrda zakona, pravo raspisivanja referenduma, pravo raspuštanja Nacionalne skupštine, supotpisivanje uredbi raspravljenih u ministarskom vijećem, imenovanje visokih upravnih dužnosnika, pravo na pomilovanje, otvaranje i zaključivanje izvanrednog zasjedanja Parlamenta, odnosi s Ustavnim vijećem i Visokim sudbenim vijećem, jamstvo neovisnosti sudbene vlasti i njegova uloga u izmjeni Ustava. M. Debre traži da predsjednik Republike bude vrhovni provoditelj nacionalnog interesa Francuske u kojoj unutarnje podjele odlučujuće utječu na politički sustav države dodijeljena je predsjedniku Republike. Predsjednik Republike, nema samo određene ovlasti predviđene odredbama Ustava, njegova je opća misija briga za ispunjavanje ustavnih uvjeta za redovno djelovanje javnih vlasti, opstojnost države i za cjelovitost teritorija. Ustav Pete Republike predviđa samostalne ovlasti predsjednika Republike kao sredstva arbitraže. Državni poglavar u Trećoj i četvrtoj Republici ustavno i zbiljski je imao isključivo moralni utjecaj. Njegova moć je bila toliko ograničena da je njezino pitanje bilo upitno. Djelovao je na prijedlog Vlade ili Parlamenta, prihvaćao odluke jedne ili druge strane. Ako bi pokušao sam odlučivati smatralo to bi se diktaturom. Ustavni zakoni iz 1875. i 1946. godine dodijeljivali su predsjedniku Republike ovlasti koje je dijelio s vladom i Parlamentom. Vlada je supotpisivanjem akata predsjednika preuzimala odgovornost za njegove odluke. Parlament je birao predsjednika Republike i teško možemo zamisliti da bi izabrao osobu koju bi svojim autoritetom pokušala ograničiti njihovu moć, što je navelo De Gaulle da njihov utjecaj svede na mogućnost "otvaranja izložbi krizantema". Coty R. je uspio poduprijeti dolazak De Gaulle za predsjednika u svibnju 1958. godine.

Ustavotvorci Pete Republike dižu se protiv navedene koncepcije arbitraže, iznose drugi oblik arbitraže. Arbitar je predstavnik državnog i općeg interesa, dužan je odlučiti, zato što je prihvatio opću misiju skrbi za te interese. Arbitar nameće svoju odluku raznim suprotstavljenim stranama, kada to smatra potrebnim, Time je i kao arbitra, jer on

djelotvorno name e stranama poštovanje svoje volje u svakom trenutku kad ocijeni da se treba brinuti za izvršenje misije koja mu je povjerena. De Gaulle e, još u Baeuxu 1946. godine, odrediti novu ulogu državnog poglavara kao arbitra. Njemu pripada ovlast posredovanja , bilo redovito u Ministarskom vije u, bilo u slu aju teških poreme aja, kada e pozvati zemlju da na izborima pokaže suverenu odluku. Njemu pripada zada a jamstva nacionalne neovisnosti i sporazuma sklopljenih od strane Francuske , kada je domovina u opasnosti. Vladin e povjerenik R.Janotr prigodom oblikovanja Ustava objasniti na ine predsjedni kog posredovanja. Tri su na ina: ponajprije kroz djelovanje institucija pomo u osobnog utjecaja, zatim putem odre enog broja akata koje donosi samostalno bez supotpisa.

De Gaulle u svom govoru 4.rujna 1958. godine iznosi želju ustavotvorca za uspostavom ustavnog sustava, u kojem ce država imati djelotvorno vodstvo, a francuski narod ustav primjeren stolje u i svijetu u kojem se nalazi. Prednost se daje izvršnoj vlasti treba postojati nacionalni arbitar, izabran od gra ana s javnim mandatom, postavljen iznad politiki borbi, kako bi osigurao redovito djelovanje institucija, koji može pribje i presudi narodnog suverena i održati, u izvanrednim prilikama neovisnost, ast i integritet Francuske a ujedno i spas Republike.

4.4. ARBITRAŽA U REDOVITIM PRILIKAMA

Tomljanovi Biljana (1996.) isti e i naglašava da Francuski Ustav iz 1958. godine u l. 8. preuzima još u Bayeuxu izneseno pravo predsjednika Republike da imenuje predsjednika vlade i ministar. Rije je o samostalnoj ovlasti predsjednika Republike, kojom on u normalnim prilikama preuzima funkciju arbitra, tako da uskladi opi interes o izboru osoba s usmjerenjem koje se o ituje u Parlamentu, gdje je vlada kolektivno odgovorna predstavni kom tijelu. Predsjednik Republike presjedava Ministarskom vije u te tako osigurava posredovanje u redovitom djelovanju sustava. Predsjednik Vlade može posredovati sjednicama Ministarskog vije a samo na temelju izri ite ovlasti predsjednika Republike i za unaprijed odre en dnevni red, što se u praksi u Pete Republike, do 1955. godine, dogodilo samo pet puta, uglavnom zbog zdravstvenog stanja predsjednika Republike. U govoru iz Bayeuxa utvr eno je da presjedavanje Ministarskim vije em osigurava kontinuitet sustava, redovito djelovanje javnih vlasti i stalne interese nacije. Ministri provode politiku utvr enu na sjednicama Ministarskog vije a. S.Sokol (1990.) iznosi da ni predsjednik vlade ni ministri

nisu formalno po tekstu Ustava politički odgovorni predsjedniku Republike, no budu i da on presjedava Ministarskom vijeću i supotpisuje odluke Vijeća, oni su mu stvarno politički odgovorni. Prvi ministar u doba predsjednika Georges-a Pompidou-a Jacques-a Chaban-Delmas u Nacionalnoj skupštini 1972. godine opisuje odnos predsjednika Republike i predsjednika Vlade: Naš Ustav čini vladu odgovornom Parlamentu. Vlada će morati podnijeti ostavku u slučaju da Nacionalna skupština izglasa nepovjerenje u svezi s njezinim programom ili deklaracijom o općoj politici koju provodi. Moram li podsjetiti da predsjednik Republike, o kome ovisi izbor i imenovanje predsjednika vlade, može u svakom trenutku prekinuti njegov mandat. Prvi ministar ne može niti zamisliti ostanak na svom položaju suprotno odlukama predsjednika Republike. Potvrdit će to i Jacques Chirac 1975. godine. Već inače prirodno ima jednog vođu, a to je predsjednik Republike. Ako on zbog bilo kojeg razloga, nema više povjerenja u svog prvog ministra duh naših institucija, a ne njihov tekst, nameće predsjedniku vlade odlazak.

4.5. ARBITRAŽA U RAZDOBLJU POLITIČKE KRIZE

Arbitraža predsjednika Republike dobiva puno značenje u razdoblju političke krize i izvanrednih prilika u zemlji. Predsjednik Republike ima samostalne ovlasti putem kojih potpisuje ostale vlasti na prihvaćanje odluka o svim pitanjima od životnog interesa nacije. Ustav Pete Republike čak i ako je ona suprotna politici većine u Parlamentu. Ustav u čl. 11 određuje da predsjednik Republike može raspisati referendum o prijedlogu zakona na prijedlog vlade ili na zajednički prijedlog obaju domova. Riječ je o ovlasti za koju nije potreban supotpis ministara, prijedlog zakona mora se odnositi na ustrojstvo javnih vlasti, potvrdu sporazuma u okviru Francuske zajednice ili na davanje ovlasti za ratifikaciju međunarodnih ugovora koji bi, iako nije suprotan Ustavu mogao utjecati na djelovanje institucija.

De Gaulle 2. listopada 1962. godine raspisuje referendum o neposrednom izboru predsjednika Republike, držeći da se redovito djelovanje javnih vlasti i napose predsjednika Republike iz Ustava, koji predsjedniku povjerava brigu za djelovanje javnih vlasti, neposredno potpisuje biračko tijelo naroda na izmjenu Ustava. Referendum o neposrednom izboru predsjednika Republike 28. listopada 1962. godine dogodio je koji je ostavio najznačajnije, trajne posljedice na razvitak ustavnog sustava Pete Republike.

Po mišljenju Tomljanovi Biljane (1996.) etiri mjeseca od priznanja neovisnosti Alžira tradicionalne političke snage u Francuskoj počinju pozivati na ubrzanu obnovu republikanskih institucija, odnosno na drugačiju ulogu predsjednika Republike u sustavnoj zbilji. Postojao je rizik da će tijelo predviđeno u Ustavu za izbor predsjednika Republike biti sklono izboru osobe neodlučne u obnašanju ovlasti predsjednika. Takva osoba zasigurno ne bi odgovarala ulozi predsjednika kao vođe nacije, već ponajprije “senatorskom predsjedniku” koji bi svoje ovlasti prepustio vladi. Negativan odgovor biračkog tijela naroda o neposrednom izboru državnog poglavara promijenio bi ustavnu zbilju Pete Republike. Trebalo je brzo djelovati tim više što je 1962. godine pokušan atentat na De Gaulleu u ime obrane francuskog Alžira. Predsjednik koji neposredno odlučuje o vanjskoj politici i nacionalnoj sigurnosti, o životu i smrti Francuske, ne bi u slučaju neposrednog izbora bio nikome odgovoran. Parlament je jedini predstavnik naroda u svim civiliziranim državama, inače nema Republike. Republikance se optužuje za propast četvrtre Republike, te dolaze u neposredni sukob s De Gaulleom.

Problem je izuzetno težak. Vladavina Tirana od slobodne vlasti razlikuje se po tome postoji li dioba zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti. Ujediniti u jednoj osobi sve ovlasti, bez ko zna i ukinuti demokraciju

U demokraciji se ne vlada monolozima, usvoji li se prijedlog o neposrednom izboru predsjednika Republike, koji već ima izuzetne ustavne ovlasti, uništiti se ravnoteža javnih vlasti, bit demokracije, zaključuje Monnervill.

De Gaulleov prvi ministar Georges Pompidou krenuo je s obranom samostalne ovlasti predsjednika Republike iz čl. 11. Ustava. Tumači i da predsjednik može raspisati referendum koji se tiče ustrojstva javnih vlasti, dakle na ustavnom području, braniti položaj državnog poglavara kao arbitra, a time i polupredsjednički sustav. Ustav utvrđuje da nacionalni suvernitet pripada narodu koji ga ostvaruje preko svojih predstavničkih tijela putem referenduma. Određene odredbe Ustava možemo tumačiti samo uz poštovanje navednog opreznosti tako da s njihovim tumačenjem ne dovedemo do paralize sustava institucija ili da ih potpuno ne lišimo sadržaja. Do paralize sustava došlo bi ako jedan od domova Parlamenta, konzervativni Senat, prema G. Pompidou, ne prihvati prijedlog promjene Ustava. Bila bi onemogućena svaka izmjena Ustava. Zbog toga Ustav predviđa u čl. 11. referendum kao izlaz iz krize sustava, element za arbitražu između izvršne i zakonodavne vlasti. Također ne možemo osporavati da se referendum o ustrojstvu javnih vlasti ne odnosi na ustavno

podru je. Podsjetimo se da je i Ustavni zakon iz 1875. godine o izboru predsjednika Republike nosio naziv Zakon o ustrojstvu javnih vlasti. De Gaulle je tražio unošenje referenduma u Ustav, određujući i da se referendum može raspisati o prijedlogu zakona koji se tiče ustrojstva javnih vlasti, s namjerom da navedena odredba ima svoje područje primjene, odnosno da se i odnosi na ustrojstvo vlasti iz Ustava.

Tomljanović Biljana (1996.) kaže i da Francuski narod na referendumu usvaja predsjednički prijedlog, dolazi do ustavne izmjene na ina izbora državnog poglavara. Referendum je poslužio kao sredstvo za razrješavanje sukoba između zakonodavne i izvršne vlasti. Predsjednik Republike uspijeva nametnuti svoju odluku usprkos volji većine u Parlamentu. Uporaba referenduma za izmjenu Ustava bila je uzrokom najteže političke krize u povijesti Pete Republike. Vladi je izglasano nepovjerenje 4. listopada 1962. godine, Nacionalna skupština je raspuštena, a novi izbori održani 18. studenog 1962. godine.

Dvadesetak godina poslije Francois Mitterrand pozvao se i u svoju zadaću staviti brige za poštivanje Ustava prema članku 5. predlažući i “referendum o referendumu” javnih sloboda, a ne samo ustrojstvo vlasti i neke međunarodne sporazume. Prijedlog nije usvojen zbog odbijanja Senata, njegov pristanak je prijeko potreban u postupku izmjene Ustava prema članku 89. Ustava. Tadašnji predsjednik Republike F. Mitterrand ne samo da je pokrenuo postupak izmjene čl. 111. Ustava kako bi mu se proširilo područje primjene već je u ožujku 1988. godine potvrdio “običaj utvrđen i priznat od naroda” “može se paralelno s čl. 89. Ustava smatrati jednim od načina izmjene Ustava.

P. Avril će ukazati na posthumni uspjeh ustavnih tumačenja o eva utemeljitelja Pete Republike. Iz izvješća F. Mitterranda o položaju i ovlastima predsjednika Republike zorno je vidljivo da je njihovo tumačenje Ustava u zbiljci Pete Republike u potpunosti zaživjelo. Unošenje referenduma u Ustav, bez obzira na to da je li njegovo područje široko ili određeno ili je ograničeno, prekid je s republikanskom tradicijom Treće i četvrte Republike. Jedinu sličnost možemo naći u francuskom Ustavu iz 1973. godine koji u čl. 59. i čl. 60. predviđa zakonodavni referendum narodne inicijative s ciljem suprostavljanja prijedlogu zakona. U petoj Republici održano je, od 4. listopada 1958. godine, nazvanom razdobljem referenduma, francuski je narod tri puta potvrdio predsjedničku politiku. Četvrti referendum 27. travnja 1969. godine donosi negativan odgovor naroda na prijedlog izmjene Ustava, koji se tiče reforme Senata i uspostave naroda na prijedlog izmjene regija. Referendum o Senatu i regijama bio je neposredan povod odlasku De Gaulle s vlasti 28. Travnja 1969. godine. Prema G.

Pompideou, drugom predsjedniku Pete Republike De Gaulle je napustio funkciju kako bi narod izborom novog predsjednika ponovo testirao svoj pristanak na institucije vlasti iz Ustava. Izborom degolisti kog kandidata narod je posredno prihvatio ustrojstvo vlasti 5. Republike.

4.6. RASPUŠTANJE NACIONALNE SKUPŠTINE

Drugi na in kojim predsjednik Republike može arbitrirati u politici koj krizi sustava je njegova samostalna ovlast raspuštanja Nacionalne skupštine. Predsjednik Republike mora se prethodno savjetovati s predsjednikom vlade i predsjednicima obaju domova, ali kona nu odluku donosi sam. To pravo provodi potpuno samostalno, bez supotpisa vlade, uz ograni enje da ne može raspustiti nacionalnu skupštinu dva puta u jednoj godini.

Tomljanovi Biljana (1996.) tvrdi i pojašnjava Državnom vije u temeljne motive i na ela koja su se poštivala pri izradi Ustava. Prednost je dodijeljena izvršnoj vlasti, gdje predsjednik Republike ima u odnosu na vladu odlučuju i položaj. On raspolaže pravom raspuštanja, kapitalnim oružjem u svakom parlamentarnom sustavu. To je sredstvo za stabilnost vlade, nagrada uspješnoj vladi, sankcije nesposobnoj. Njime se zapo inje kratak dijalog izme u državnog poglavara i naroda, kojim se razrješuje sukob i u odlučuju em trenutku iznosi glas naroda. Raspuštanje Nacionalne skuštine posljedica je sukoba izvršne i zakonodavne vlasti. De Gauelle, sukladno ideji državnog poglavara kao arbitra, uvodi u Ustav raspuštanje poziv na narodno povjerenje kojim može procijeniti koliko vrijedi autoritet predsjednika Vlade i koliki je kredibilitet njegove vlade. Prema R.Capitantu u slučaju raspuštanja postoji, osim sukoba izme u vlade i Parlamenta i sukob izme u Parlamenta i predsjednika Republike. Bez posljednjeg predsjednik Republike ne mora i i na raspuštanje. Ako je nešto sporno što ne remeti osnovna polazišta njegove pozicije, može jednostavno pustiti da Parlament izglasa nepovjerenje vladi i imenovati nove ministre. U suprotnom e podržati ministre protiv volje Parlamenta, ekaju i odluku bira a.

Za De Gauella raspuštanje nije samo sredstvo za otklanjanje zastupni kog otpora, ve na in utvr ivanja kolika je narodna podrška predsjedni ke politike. Njime predsjednik Republike može izmjeriti svoj legitimitet u narodu.

Prema D.Mausu pravo raspuštanja iz Ustava nema sli nosti sa pravom raspuštanja u Tre oj Republici, ve s kraljevskim raspuštanjem iz lanka 50. Ustavne povelje od 4. lipnja 1814. godine, koje je bilo zadržano i u Ustavnoj povelji od 14. kolovoza 1830. godine. Dualisti ka izvršna vlast s nizom samostalnih ovlasti državnog poglavara iz Povelje nedvojbeno je prete a suvremenoj izvršnoj vlasti u polupredsjedni kom sustav.

Uporaba prava raspuštanja smatrala se u Tre oj Republici zlo inom demokracije. Predsjednik je mogao raspustiti Zastupni ki dom uz potvrdno mišljenje Senata, što se dogodilo samo jedan put 1877. godine. General Mac Machom se želio riješiti ve ine u Zastupni kom domu, prisilivši Vladu Julesa Simona na ostavku, iako je imala povjerenje Zastupni kog doma. Dobio je i pristanak Senata, koji je u Tre oj Republici bio istinski arbitar izme u zakonodavne i izvršne vlasti i imenovao novu Broglieovu vladu, koja je supotpisala odluku o raspuštanju Zastupni kog doma. Ustavni zakoni iz 1875. godine traže pristanak Senata za raspuštanje Zastupni kog doma. Prvi put se utvr uje da je jedno tijelo zakonodavne vlasti pozvano odlu ivati o ovlasti državnog poglavara i životu drugog tijela zakonodavne vlasti.

Uporaba prava raspuštanja uz pristanak Senata mogla je dovesti do polit ki neželjenih posljedica. U slu aju odbijanja Senata, predsjednik Republike ostao bi sam, nasuprot neprijateljski raspoloženim domovima prestavni kog tijela. U slu aju da nakon raspuštanja u Zastupni ki dom u e polit ki ista ve ina, došlo bi do konfrontacije dvaju domova, u kojoj bi Senat zasigurno bio diskreditiran. Mogu e polit ke posljedice uporabe prava raspuštanja dovele su do njegove neprimjene u korist Zastupni kog doma. Zastupni ki dom je postao nadmo an, vlada je samo mogla promatrati proširenje djelatnosti tog doma, koji ju je sveo na izvršitelja svojih odluka. Ravnoteža izme u izvršne i zakonodavne vlasti bila je narušena, parlamentarni sustav Tre e Republike u zbilji je djelovao kao skupštinski sustav.

Navedena iskustva utjecala su na pisce Ustava iz 1958. godine kada su tražili kapitalno oružje parlamentarnog sustava, pravo raspuštanja kao samostalnu ovlast predsjednika Republike. Nacionalna skupština raspuštena je etiri puta u Petoj Republici. Tri puta ju je raspustio De Gaulle a etvrti put Mitterand a ukupno pet puta.

4.7. ARBITRAŽA U IZVANREDNIM PRILIKAMA

Tomljanovi Biljana (1996.) ističe da u slučaju državne opasnosti državni poglavar više ne potpisuje druga tijela vlasti na donošenje njemu nepožljenih odluka, on preuzima odlučivanje kao čuvatelj neovisnosti i cjelovitosti Republike. U izvanrednim prilikama samostalno poduzima mjere koje one traže. S. Sokol (1990.) konstatira da Ustav u čl. 116. traži ispunjavanje dvaju uvjeta za određivanje izuzetnih prilika; prvo: predsjednik Republike može poduzimati mjere kad su teško i neposredno ugrožene institucije Republike, nezavisnost nacije, cjelovitost državnog teritorija ili neispunjenje međunarodnih obveza i drugo: ako je zbog tog redovito djelovanje ustavnih javnih vlasti prekinuto. Predsjednik samostalno poduzima mjere nakon savjetovanja s predsjednicima domova Parlamenta te s Ustavnim vijećem. Proglašenjem izvanrednog stanja Parlament se sastaje na zasjedanje koje traje čitavo vrijeme izvanrednog stanja. Predsjednik Republike za vrijeme izvanrednog stanja ne može raspustiti Nacionalnu skupštinu.

U polupredsjedničkom sustavu predsjednik Republike postaje izričito odgovoran za opstojnost države. Održanje ustavnog sustava i ispunjenje međunarodnih obveza. Ustavotvorci su navedenu zadaću oduzeli Parlamentu kako bi osigurali jedinstvo vodstva u izuzetnim prilikama. Parlament ne može više nadzirati mjere koje se primjenjuju na temelju čl. 116. M. Debre u govoru pred Državnim vijećem 1958. godine iznosi motive usvajanja čl. 116. Kada unutarne ili vanjske teške prilike, precizno definirane, spreče djelovanje javnih vlasti, normalno je u našem demokratskom vremenu dati ustavni temelj akcijama onoga koji predstavlja zakonitost. Normalno je i prijeko potrebno unaprijed odrediti neke osnovne odgovornosti. De Gaulle odlučuje promijeniti čl. 116. Ustava 23. travnja 1961. godine, zbog vojnog prevrata u Alžiru. Tada grafički slikovito prenosi bit predsjedničke arbitraže u izvanrednim prilikama: Od danas poduzimam, po potrebi neposredno sve mjere koje prilike zahtjevaju. Izjavljujem da ću otkloniti francusku republikansku zakonitost, koju mi je narod povjerio, bilo do kraja svog mandata ili do trenutka kada mi ponestane snage i života, i da ću upotrijebiti sredstva kako bi bilo i poslije mene.

De Gaulle naglašava da primjena čl. 116. Ustava neće izmijeniti ustavni odnos vlade i Parlamenta, osim na području mjera donesenih na temelju tog članka. Predsjednik Nacionalne skupštine iznosi da predsjednik Republike u izvanrednim prilikama dobiva uz izvršnu i zakonodavnu vlast, budući da Ustav ne određuje kakav će tada biti odnos Vlade i

Parlamenta, predsjednik je temeljem čl. 1.5. Ustava pozvan da to učini. Nacionalna skupština sastaje se na izvanredno zasjedanje koje traje čitavo vrijeme izvanrednog stanja i ne može biti raspuštena, te stoga vlada ne može postaviti pitanje odgovornosti pred Nacionalnom skupštinom povodom glasanja i o nekom tekstu. Predsjednik Nacionalne skupštine zaključuje da ne može biti primijenjen drugi stavak tog članka. Pokretanje u Skupštini pitanja odgovornosti vlade odlučivanjem o prijedlogu za izglasavanje nepovjerenja, jer bi u suprotnom bila narušena ravnoteža vlasti. Možemo utvrditi da za vrijeme izvanrednih prilika izvršna vlast postaje u cjelini politički neodgovorna. Predsjednik Republike u izvanrednom stanju donosi uredbu iz nužde sa zakonskom snagom, zakone u materijalnom smislu. Prema P. Pactetu sudska kontrola uredbi iz nužde nije dopuštena. Francuski Ustav ne predviđa da se uredbu iz nužde moraju podnijeti na potvrdu zakonodavnom tijelu kad prestane stanje nužde. U ustavnoj povijesti Petite Republike čl. 16. bio je primijenjen 1961. godine u slučaju krize u Alžiru. Taj jedini presedan donio je izmjenu ustavnog odnosa vlade i Parlamenta. U nedostatku ustavnih odredbi, o njihovom odnosu u izvanrednom stanju predsjednik Republike tumačio je Ustav pozivom na čl. 1.5. općenito misiju državnog poglavara da brine za poštivanje Ustava. De Gaulle je odredio da u vrijeme izvanrednog zasjedanja Parlamenta vladi ne može biti izglasano nepovjerenje. Njegov stav prihvatilo je Nacionalna skupština. Predsjednik Republike postao je vrhovni tumač Ustava u izvanrednom stanju. Prema D. Mausu, nije moguće u doktrini parlamentarizma pronaći odgovore čl. 16. Ustava. Riječ je o potpuno izvornoj predsjedničkoj ovlasti.

4.8. POLOŽAJ PREDsjedNIKA PETE FRANCUSKE REPUBLIKE

Šoši Trpimir Mihael (1992.) tvrdi da polupredsjednički sustav je najpotpunije izražen u Francuskoj gdje je ujedno nastao i razvijao se Ustavom iz 1958. godine a posebno njegovom revizijom 1962. godine uspostavljen je specifičan oblik parlamentarizma koji usvaja neke značajke sustava predsjedničke vlade te time daje izuzetno jak položaj državnom poglavaru. Predsjednik Republike znatno je neovisniji i stoga što za niz njegovih odluka nije potreban supotpis predsjednika vlade. To se odnosi na raspuštanje Nacionalne Skupštine, iznošenje na referendum prijedloga zakona koji se odnosi na organizaciju javnih vlasti ili kojim se potvrđuje ratifikacija međunarodnog sporazuma koji, iako nije protivan Ustavu, može utjecati na funkcioniranje institucija Republike. Napokon predsjednik poduzima potrebne mjere u izvanrednim okolnostima.

Predsjednik Republike najznačajniji je organ u političkom sustavu Francuske koja je specifična organizacija njegovih odnosa sa vladom. Predsjednik imenuje prvog ministra, te na njegov prijedlog ostale članove vlade. Pritom je ograničena time da je vlada odgovorna Nacionalnoj skupštini. No, ta činjenica do sada nije bila osobito relevantna budući da je gotovo stalno postojao tzv. trostruki konsenzus, što znači da su predsjednik, vlada i parlamentarna većina bili iz iste političke grupacije. Izuzetak čini razdoblje od 1986. godine do 1988. godine kada je predsjednik Mitterand bio iz ljevice, a većina parlamentarne većine i Vlade ovisna o predsjedniku. Predsjednik naime predsjedava sjednicama Ministarskog savjeta i supotpisuje odluke koje to tijelo donosi. U biti Vlada se nalazi u rukama predsjednika.

Makar prema Ustavu između predsjednika Republike i Vlade postoji određeni dualizam i ravnoteža. Ustavna praksa je pokazala da je predsjednik Republike ipak dominantan. To se osobito odnosi na razdoblje od početka Pete Republike do 1986. godine kada je stalno postojao trostruki konsenzus. Stoga se uvriježilo shvaćanje da je za djelotvorno funkcioniranje sustava neophodan takav konsenzus. U proljeće 1986. godine desnica je naime osvojila neznatnu većinu u Nacionalnoj skupštini pa je predsjednik Republike, socijalist Mitterand imenovao veću u desnice Chiraca za prvog ministra. Iako se Mitterand ograničio samo na vođenje vanjske politike do konfrontacije s Vladom ipak je došlo, budući da je Vlada polagala pravo na određivanje smjernica vanjske politike.

5. POLUPREDSJEDNI KI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ

5.1. NEZAVISNO SUDSTVO

Za Brstilo Josipa (1995.) nezavisno sudstvo je ono sudstvo koje treba biti svjesno svoga značaja i ustavnih i zakonskih normi i koje mu to vidljivo omogućavaju. Polupredsjednički sustav u sebi ne krije diktaturu, već osigurava stabilnost političkog sustava i jača anje demokratskih pojava u samoj zakonodavnoj vlasti. I to ništa manje nego ostali oblici vlasti. I u sustavima jakih vlada ili jakih parlamenta može doći do negativnih krajnosti, dok s državama s polupredsjedničkim sustavima taj sustav može osigurati stabilnost sustava u prijelaznom razdoblju kada ostali dijelovi nisu dovoljno razvijeni. Zato ne možemo govoriti da je jedan sistem demokratskiji od drugog, jer to ovisi o trenutnom slijedu činjenica u određenoj državi, o evolutivnom slijedu i od niza čimbenika koje sačinjavaju državu, društvo i politički sustav. Predsjednik republike imenuje predsjednika vlade, a na njegov prijedlog ostale članove vlade. Time se predsjednik još jednom označuje kao glavni nositelj izvršne vlasti. Uz to predsjedniku za niz važnih nadležnosti nije potreban supotpis. Budući da je vlada odgovorna parlamentu, prema Ustavu, ona mora imati stalni politički konsenzus s parlamentom. Uz to da se dva konsenzusa ne bi konfrontirala mora postojati i treći politički konsenzus između predsjednika i većine u parlamentu.

5.2. POLUPREDSJEDNIČKI SUSTAV U HRVATSKOJ, POVIJESNI OSVRT

U svom opširnom i nadasve povijesnim činjenicama potkrijepljenom opusu Brstilo Josip (1995.) navodi da je 1102. godine Hrvatska ušla u personalnu Uniju s Ugarskom. Od tada Hrvatska nema kralja svoje krvi i sva vlast počinje na Hrvatskom plemićkom sloju koji nastoje i održati svoja izvorna prava, održava nacionalnu suverenost i specifičan oblik vladanja zemljom. Ban kao potkralj i nositelj hrvatskog suvereniteta. Uz bana javlja se i parlament, te Hrvatska već od 13. stoljeća svoj razvoj temelji na ovim nositeljima. Sabor je do 1848. godine bio staleška skupština, a od tada, više ili manje predstavničko tijelo naroda. Sve vrijeme postojali su i birali se hrvatski banovi. Godine 1848. Ban Josip Jelačić imenovao je Banskou vijećnicu koje je imalo pet odjeljenja: unutrašnje poslove za vojsku, za financije, za

pravosuđe, za prosvjetu i odgovaralo Hrvatskom saboru i banu. Vidjeli smo u povijesnom pregledu da se hrvatska pravna i državna zbilja razvijala evolutivnim slijedom usporedno sa ostalim europskim parlamentarizmom. To je osobito vidljivo u djelima velikana hrvatske republikanske misli Stjepana Radića koji je naglo prekinuo povijesno politički slijed 1918. godine kada pokušava obnoviti pa tako i u svoj republikanski ustav iz 1922. godine unosi da "Prvu glavnu brigu za domovinske poslove vodi predsjednik Republike, koji se zove i ban, a bira se plebiscitarno na četiri godine prve nedjelje u svibnju i preuzima poslove prvog srpnja iste godine. Kandidatom može biti svatko kao i zastupnikom, ako ga predloži 60000 izbornika ili parlamentarna stranka. Predsjednik je predstavnik Republike i glava narodnoj vlasti koju sam imenuje i otpušta, a sastavlja je između zastupnika i ne zastupnika. Narodna vlast vodi sve poslove pod političkom odgovornošću predsjednika. Predsjednik je politički odgovoran samo narodu. Naravno da je ovaj pokušaj bio gotovo utopija jer je Hrvatska u to vrijeme bila potpuno nesamostalna. Pokušaj uspostave državnosti 1939. godine u Banovini Hrvatskoj ponovo uvodi sustav polupredsjedničke vlasti. Brzim dolaskom rata 1941. godine i ovaj pokušaj koji je čak djelomično proveden u političku zbilju završava. Gotovo 50 godina socijalističkog jednopartijskog sustava uništilo je nit parlamentarizma pokušavaju i revolucijom radnog naroda uvesti neke nove visokodemokratske institucije.

Rušenjem komunizma od 1989. i 1990. godine u svim bivšim komunističkim zemljama nastupa ustavna revolucija i traženje najboljeg načina formiranja političke i državne vlasti. Nakon izbora u Hrvatskoj u proljeće 1990. godine ovaj val zahvata i Hrvatsku. Tako ve Sabor 29. lipnja 1990. godine donosi Odluku o promjeni Ustava Socijalističke Republike Hrvatske. Tako se dotadašnje predsjedništvo transformira u predsjednika republike i potpredsjednike, čime je već tada bilo vidljivo da će Hrvatska u svom novom ustavu uvesti polupredsjednički sustav vlasti. Ustavom donosenim 21. prosinca 1990. godine Uveden je sustav polupredsjedničke vlasti.

Predsjednik Republike Hrvatske prema Ustavu iz 1990. godine dužnosti i ovlasti predsjednika utvrđene su člancima Ustava od 94. do 106. Te ovlasti prikazane su kroz nekoliko odrednica: dužnosti i ovlasti karakteristične za polupredsjednički sustav, pravo predsjednika da imenuje i razrješuje njezine potpredsjednike i članove. Prema članku 102. Ustava propisuje se da predsjednik može sazvati sjednicu Vlade i stavljati na njen dnevni red pitanja za koja smatra da ih treba razmotriti.

5.3. PRIJEPORI OKO HRVATSKOG PARLAMENTARIZMA

Sokol Smiljko (1993.) kao značajni ustavotvorac ističe da se na temelju diobe vlasti te polupredsjedničkog sustava i ustavni model kao zbilja hrvatskog parlamentarizma u hrvatskoj politici pojavio javnosti, ali i u mnogim stručnim, pa i znanstvenim, napose politološkim raspravama krivo shvaćaju i tumače. Prijeporno je već temeljno pitanje da li je Hrvatska parlamentarna demokracija odnosno parlamentarna država ili predsjednička država. Postavljanje takvog pitanja odnosno ne razlikovanja pojma parlamentarizma kao parlamentarne demokracije od različitih demokratskih modela ili oblika odnosa sustava ustroja vlasti kao što su parlamentarne, predsjedničke ili polupredsjedničke vladavine. Parlamentarna demokracija odnosno parlamentarizam podrazumijeva sustav vlasti u kojem je temeljena na načelima narodnog suvereniteta, predstavničke vladavine i diobe vlasti, parlament nositelj zakonodavne vlasti u državi i predstavničko tijelo građana koje je izabrano općim i jednakim biračkim pravom na neposrednim slobodnim višestranačkim izborima. Hrvatski sabor i ustavnopravno zbiljski u potpunosti i kad je riječ o izbornom temelju i kada je riječ o djelokrugu, ima sva ta obilježja pa je nedvojbeno da je Hrvatska parlamentarna demokracija u punom i pravnom smislu uobičajenog ustavnopravnog i politološkog shvaćanja tog pojma. Posve je drugo pitanje kakvi su ustavni i zbiljski odnosi, dotična organizacija ili ustroj vlasti, između parlamenta kao nositelja zakonodavne vlasti i tijela izvršne vlasti. Negiranje parlamentarizma, kao obilježja polupredsjedničkog sustava neminovno koncentracijom ovlasti i moći u osobi predsjednika Republike bitno ograničuje Sabor kao nositelj zakonodavne, izvršne vlasti prema ustavnim modelima iste parlamentarne i polupredsjedničke vladavine. Od četiri temeljna ustavnopravna obilježja istog parlamentarnog sustava polupredsjedničkog sustava u potpunosti ima tri, a djelomice i četvrto obilježje. Kod polupredsjedničkog sustava kao i kod istog parlamentarnog sustava vlada proizlazi od parlamentarne većine i odgovorna joj je, a također na njezin prijedlog, u slučaju kad joj parlament odnosno dom izglasa nepovjerenje, državni poglavara može raspustiti dom odnosno parlament. Osim toga, kao i kod istog parlamentarnog sustava, državni poglavara politički je neogovoran i u polupredsjedničkom sustavu. Jedina razlika je jest u supotpisanosti akata državnog poglavara od predsjednika vlade odnosno vlade dok kod istog parlamentarnog sustava svaki akt državnog poglavara mora biti supotpisan, kod polupredsjedničkog sustava, supotpis je samo iznimka. U polupredsjedničkom sustavu oba tijela izvršne vlasti imaju pravno zbiljske ustavne ovlasti, a pritom su ovlasti predsjednika

Republike i odlučuje, što ga čini i ustavno i politički moćnijim od vlade. U istom parlamentarnom sustavu državni poglavar uz reprezentativno formalne funkcije predstavlja ujedno je i prvi u odnosu na vladu funkcionalno i politički nadređen imbenik u oblikovanju i vođenju vanjske politike. To načelo proizlazi iz ustavne svrhe i koncepcije polupredsjedničkog sustava. U francuskoj ustavnoj teoriji i praksi to izražava kroz doktrinu za predsjednika republike rezerviranih područja. To su, uz vanjsku politiku i područja obrane i nacionalne sigurnosti. U tim područjima predsjednik republike utvrđuje ciljeve i politiku, a vlada kao kolegij i preko nadležnih državnih ministarstava djeluje kao njegov upravno politički i stručni servis. U Hrvatskoj se istovrsna prava predsjednika Republike izvode iz njegovih temeljnih ustavnih zadaća, napose onih utvrđenih člankom 94. Ustava prema kojem on kao državni poglavar zastupa republiku u zemlji i inozemstvu, brine se za poštivanje Ustava, osigurava opstojnost i jedinstvo Republike te redovno djelovanje države vlasti.

5.4. POLOŽAJ PREDSJEDNIKA REPUBLIKE UNUTAR USTROJSTVA VLASTI RH, NADLEŽNOSTI PREDSJEDNIKA REPUBLIKE I NJEGOV ODNOS PREMA VLADI I SABORU RH

Šoši Trpimir Mihael (1992.) kaže da je Ustavom donešenim 22. prosinca 1990. godine u Hrvatskoj po uzoru na Francusku uspostavljen polupredsjednički sustav. Smatralo se pritom da će takovo ustrojstvo državne vlasti u trenutnom društveno-ekonomskom i političkom okruženju, najdjelotvornije osigurati stabilnost političkog sustava, a da usporedno s tim omogućiti i visoki stupanj demokracije. “Božanim ustavom” predsjednik Republike određuje se kao državni poglavar Republike Hrvatske. S obzirom na to predsjednik Republike zastupa Republiku Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, te prema čl. 94. brine o poštivanju Ustava i osigurava opstojnost i jedinstvenost Republike Hrvatske kao i redovno djelovanje državne vlasti. Predsjednik Republike bira se na temelju općeg i biračkog prava kao i francuski predsjednik na neposrednim izborima. Time predsjednik stječe neposredan legitimitet kao predstavnik naroda, što je ujedno temelj njegovih širokih ovlaštenja. U članku 98. Ustava određene su temeljne nadležnosti predsjednika Republike koje se općenito ne razlikuju od uobičajenih nadležnosti državnog poglavara, osim u dva slučaja koja su specifična za polupredsjednički sustav, tako predsjednik Republike imenuje i razrješuje dužnosti predsjednika Vlade Republike Hrvatske te na prijedlog predsjednika Vlade imenuje i razrješuje dužnosti njezine potpredsjednike i ostale članove. Prema čl. 105. odgovoran je za

povredu Ustava a pokre e ga Zastupni ki dom dvotre inskom ve inom svih zastupnika. O odgovornosti predsjednika odlu uje Ustavni sud Republike Hrvatske. Jedina sankcija je gubitak dužnosti.

Mijatovi Nikola (1997.) isti e da se name e pitanje zašto se polupredsjedni ki sustav ne tretira zasebno, ve samo kao jedan od oblika suvremenog parlamentarizma?. Razlika u emu se ta dva sustava razlikuju jest institucija supotpisa. Naime, u istom parlamentaizmu svaki akt državnog poglavara mora biti supotpisan, to može uiniti predsjednik vlade, ovlašteni ministar ili pak vlada u cjelini. Ve je kazano da tim supotpisom vlada preuzima odgovornost za akte politiki neodgovornog poglavara, Za raliku od toga u polupredsjedni kom sustavu institut supotpisa samo je iznimka u to no odre enim slu ajevima. Tako npr. prema l. 87. Hrvatskog Ustava , predsjednik vlade i uz supotpis predsjednika Republike može na prijedlog Vlade raspisati referendum o prijedlogu promjene Ustava ili o drugom pitanju za koje drži da je važno za neovisnost, jedinstvenost i opstojnost Republike. Tako er prema l. 104. Predsjednik Republike može i ovaj put na prijedlog Vlade i uz supotpis njezina predsjednika, a nakon savjetovanja s predsjednikom Doma, raspustiti Zastupni ki dom ako taj dom izglasa nepovjerenje Vladi i ako u roku mjesec dana od predlaganja ne prihvati državni prora un. Iz svega vidljivo je da izme u istog parlamentanog i polupredsjedni kog sustava, usporedimo li odnos zakonodavne i izvršne vlasti gotovo nema nikakvih razlika. One postoje jedino u odnosima unutar same izvršne vlasti, to nije izme u predsjednika republike i vlade. U istom parlamentarnom sustavu, iako državni poglavar formalno postoji, vlada je praktiki jedino izvršno tijelo s ovlastima. U polupredsjedni kom sustavu situacija je obrnuta, ne samo da se uz vladu kao izvršno tijelo koje ima ovlasti javlja predsjednik republike, ve su njegove ovlasti mnogo ve e. Predsjednik Republike obnaša dužnost poglavara, ali istodobno kao organ izvršne vlasti obavlja i neke poslove iste vlasti kao što su: obrana, me unarodni poslovi, zaštita ustavnog poretka. Vlada pak, obavlja sve preostale poslove koji nisu ustavom izri ito stavljeni u ovlast predsjednika republike. Tako er, predsjednik Republike imenuje i preostale lanove vlade, pa je ona, osim parlamentu, odgovorna i predsjedniku Republike.

Teorijska doktrina polupredsjedni kog sustava razvijala se tijekom vremena u raznim u enjima, a sve u okviru pravne doktrine parlamentarizma. Napokon se došlo do današnjeg polupredsjedni kog sustava, primjenjenog i pravno uobli enog sa svojim najizrazitijim obli jima u Ustavu Pete Republike iz 1958. godine zajedno sa njegovim izmjenama 1962. godine. Donošenje Ustava Francuske Pete Republike 1958. godine i sve ono što mu je prethodilo ili što je slijedilo ostavilo je dubok trag u ustavnopravnoj teoriji pa ga je potrebno

pobliže pojasniti. Korijene današnjeg polupredsjedničkog sustava, primjenjenog u Francuskoj i u nekim drugim zemljama, treba po etički tražiti u 19. stoljeću. Tada je francuski ustavnopravni i politički teoretičar Benjamin Constant objavio svoje djelo "Načelo politike" 1815. godine u kojem se ustrojstvo vlasti ustavne monarhije zasniva na postojanju neutralne kraljevske vlasti koja ima zadaću u posredovati između zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti. Postojanje neravnотеže između zakonodavne i izvršne vlasti u korist zakonodavne vlasti dovodi do stvaranja francuskog revizionističkog pokreta 30. ih godina prošloga stoljeća. Andre Armand, vođa toga revizionističkog pokreta, u svom djelu "Reforma države" zalagao se za izmjenu Ustava kako bi se tim izmjenama obnovila država te povećale ovlasti predsjednika Republike.

5.5. USPREDBA HRVATSKOG PARLAMENTARIZMA I POLUPREDSJEDNIČKOG SUSTAVA

Sokol Smiljko (1997) kaže da Parlamentarna demokracija, odnosno parlamentarizam, podrazumijeva sustav vlasti u kojem je temelj i se oslanja na elu narodnog suvereniteta, predstavničku vladavinu i diobu vlasti, parlament nositelj zakonodavne vlasti u državi, predstavničko tijelo građana koje je izabrano općim i jednakim biračkim pravom na neposrednim slobodnim višestranačkim izborima. Hrvatski sabor i ustavnopravno i zbiljski u potpunosti i kad je riječ o izbornom temelju i kada je riječ o djelokrugu ima ta obilježja pa je nedvojebno da je Hrvatska parlamentarna demokracija u punom i pravom smislu uobičajenog ustavnog poretka i politološkog shvaćanja tog pojma.

Zanimanje javnosti za parlamentarizam naglo je poraslo nakon 1990. godine, kada je nakon provedenih višestranačkih izbora Hrvatska krenula putem samostalnosti i neovisnosti te putem parlamentarnog života, javile su se i mnoge istine i zablude o parlamentarizmu. Parlamentarizam kao specifični sustav organizacije vlasti, razvijao se od početnog oblika monarhije, pa sve do današnjeg parlamentarizma poremećene ravnoteže u korist izvršne vlasti. U tom je razvoju kroz više od dvije stotine godina zahvaljujući i velikoj elastičnosti i adaptibilnosti svog temeljnog ustavnog modela, promjenama društveno ekonomske i političke zbilje unutar koje se primjenjivao, uspio sačuvati kao svoju temeljnu vrijednost određen stupanj ograničenja i koliko-toliko djelotvornu kontrolu političke vlasti.

O poremećaju nadležnosti državnih organa govorimo kada državni organ koji obavlja jednu od temeljnih državnih funkcija u svom djelovanju preuzme dio nadležnosti organa koji obavlja neku drugu funkciju. Poremećaj nadležnosti između zakonodavnog tijela i izvršnih organa u slučaju nužde moglo bi se u ustavnom pravu definirati kao ono stanje u kojem se zbog hitnih, neizbježnih i neizbježnih okolnosti a radi spašavanja države javlja koncentracija vlasti u korist jednog organa.

5.6. POREMEĆAJ NADLEŽNOSTI IZMEĐU ZAKONODAVNOG TIJELA I IZVRŠNIH ORGANA PREMA USTAVU IZ 1990.G. I VRSTE POREMEĆAJA NADLEŽNOSTI U USTAVNOM UREĐENJU REPUBLIKE HRVATSKE

Po Maruši Vlatku (1993.) prema Ustavu iz 1990. godine ustrojstvo državne vlasti u Republici Hrvatskoj utemeljeno je na načelu diobe vlasti, prema kojim su zakonodavna, izvršna i sudska vlast odvojene. One međusobno surađuju i uzajmno se nadziru i ograničavaju. Temelje se na načelu diobe vlasti, odnos zakonodavne i izvršne vlasti izražava se kroz parlamentarizam u varijanti polupredsjedničkog sustava. Bitno je za polupredsjednički sustav kakav je oblikovan novim hrvatskim Ustavom da on kao je i isti parlamentarni sustav na isti način i sa jednakim ustavnopravnim institutima te da određuje odnos zakonodavne i izvršne vlasti. Razlika između u polupredsjedničkog i istog sustava parlamentarne vladavine samo je u različitosti odnosa unutar izvršne vlasti, između predsjednika republike i vlade. Dok je vlada a unutar nje predsjednik kod istog parlamentarnog sustava sve, državni poglavar samo ustavno-pravna politička figura, kod polupredsjedničkog sustava oba tijela imaju zbiljske ovlasti predsjednika s tim da su ovlasti predsjednika republike veće i odlučujuće, što ga čini ustavno i politički snažnijim od vlade. Kao razlog prihvatanja polupredsjedničkog sustava navodi se da on pomiruje dva temeljna zahtjeva uspješnog funkcioniranja ustrojstva vlasti suvremene države vrlo visoki stupanj političke demokracije, odnosno demokratski sustav uz osiguranje njegove djelotvornosti i stabilnosti političkog sustava u cjelini.

Prema Ustavu Republike Hrvatske predsjednik Republike određuje se kao državni poglavar. Bira se na temelju općeg i jednakog biračkog prava na neporednim izborima na mandat u trajanju od pet godina. Temeljne dužnosti Predsjednika republike određene su čl. 98. Ustava. Od svih u tom lancu navedenih dužnosti, samo su dvije specifične za polupredsjednički sustav, to je pravo Predsjednika da imenuje i razrješava dužnosti predsjednika Vlade, te da na

prijedlog predsjednika Vlade imenuje i rješava dužnosti njezinog potpredsjednika i članove. Te dvije ovlasti Predsjednika Republike povezane su s odredbom 1.111. Ustava prema kojoj je Vlada odgovorna Predsjedniku Republike i Zastupnički dom Sabora, čine jednu od temeljnih obilježja polupredsjedničkog sustava, a time i jedno od temeljnih obilježja ustrojstva vlasti u novom hrvatskom Ustavu. Budući da je Vlada odgovorna predsjedniku Republike, u 1.102. Ustava propisano je da Predsjednik Republike može sazvati sjednicu Vlade i stavljati na dnevni red pitanja za koja smatra da ih treba razmotriti. Predsjednik Republike presjedava na sjednici Vlade na kojoj je nazočan. U skladu s prihvaćenim modelom polupredsjedničkog sustava, u hrvatskom Ustavu nije previđena institucija supotpisa akata predsjednika Republike. Postoje dva izuzetka od tog pravila. Predsjednik Vlade supotpisuje akt Predsjednika Republike o raspuštanju Zastupničkog doma hrvatskog Sabora i akt kojim na prijedlog Vlade raspisuje izmjene Ustava ili o drugim pitanjima za koje se drži da su važna za neovisnost, jedinstvenost i opstojnost.

Kada se govori o predsjedniku Republike i njegovom ustavnom položaju u odnosu na hrvatski sabor 1.1. st.3. Ustav kaže: "Narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem". Prema toj odredbi Predsjednik Republike je predstavnik narodnog suvereniteta, isto kao i hrvatski Sabor. Vlada ne može biti ustavno i zbiljski jedini organ izvršne vlasti već se mora djeliti između predsjednika i nje, a u njihovom odnosu predsjednik Republike kao predstavnik narodnog suvereniteta mora imati dominantan položaj. On može raspustiti Zastupnički dom Sabora. Ovo njegovo pravilo nije značajka polupredsjedničkog sustava već istog parlamentarnog sustava kojim se uspostavlja ravnoteža položaja između zakonodavne i izvršne vlasti. Predsjednik republike odgovoran je prema 1.105. Ustava po tzv. posebnoj odgovornosti kao i predsjednici republika u svim suvremenim sustavima, kako parlamentarnim tako i polupredsjedničkim za povredu Ustava koju počinje tijekom dužnosti. Postupak za utvrđivanje odgovornosti Predsjednika Republike može pokrenuti Zastupnički dom 2/3 većinom svih zastupnika. O odgovornosti predsjednika odlučuje Ustavni sud 2/3 većinom svih sudaca. Ako Ustavni sud utvrdi njegovu odgovornost jedina moguća sankcija je prestanak dužnosti Predsjednika Republike po sili Ustava.

Kao i svi suvremeni europski ustavi, Ustav Republike Hrvatske izričito previđaju mogućnost poremećaja nadležnosti u slučaju nužde u korist izvršnih organa, odnosno pravo da donosi uredbu sa zakonskom snagom, ali i poduzimanje izvanrednih mjera što znači i nesporednih radnji Predsjedniku Republike. Prema odredbi 1.101. st.1. Ustava Predsjednik Republike posve samostalno odlučuje da li su se u zbiljki stekle okolnosti koje znače neposrednu

ugroženost neovisnosti i jedinstvenosti Republike i da li su tijela državne uprave onemogućena da redovno obavljaju ustavne dužnosti. Što se tiče ratnog stanja o njemu u skladu sa čl. 180. Ustava odlučuje Zastupnički dom Sabora, dok Predsjednik Republike, na temelju njegove odluke, objavljuje rat i time započinje ratno stanje. Dok traje stanje nužde, odnosno dok Predsjednik donosi uredbu sa zakonskom snagom i poduzima izvanredne mjere. On ne može raspustiti Zastupnički dom Sabora. Ustav Republike Hrvatske u čl. 101.st.2. izričito predviđa da Predsjednik Republike uredbu sa zakonskom snagom koje donese u doba ratnog stanja mora podnijeti na potvrdu Zastupničkom domu Sabora. Potvrdom zakonodavnog tijela prestaju u inchoate poremećene nadležnosti i dotadašnje uredbu postaju zakoni u formalnom smislu riječi.

6. ZAKLJUČAK

Weimarska Republika je uslijed brojnih previranja u parlamentu morala uspostaviti stabilnost vlade i parlamenta, samim time i stabilnost države. Nakon raspuštanja parlamenta kao najefikasnije rješenje nametnuo se racionalizirani parlamentarizam odnosno polupredsjednički sustav. Sustav je od 1919. do 1931. godine a formalno do 1945. godine donio stabilnost državi no problem je nastao u tome što kancelar ili šef države je imao sve ovlasti od raspuštanja parlamenta u slučaju izvanrednog stanja što je za posljedicu dovelo do stvaranja nacističkog totalitarnog režima sa svim negativnim posljedicama, ne samo za Njemačku već i ostatak svijeta. Kancelar je na izborima dobivao apsolutni legitimitet, te ga nitko nije mogao razriješiti dužnosti, a samim time imao je svu vlast i moć koncentriranu u svojim rukama. Dakle, pozitivna strana polupredsjedničkog sustava u Weimarskoj Republici je bila stabilizacija Njemačke države i društva u cjelini, njezin gospodarski oporavak ubrzanim putem, stvaranje njezine velike vojne moći, pa je upravo taj polupredsjednički sustav pretvorio Njemačku u najjaču svjetsku silu. Međutim svakako da je upravo ta moć koju je imao kancelar, pogotovo imenovanjem Hitlera, imala mnoštvo svojih negativnosti, jer se umjesto daljnjeg razvoja Njemačke države krenulo u pokušaj da se nasilnim putem osvoje područja tu ih zemalja i naroda a sve to uz počinjenje mnoštva zločina prema civilima, posebice prema Židovima, čije posljedice se i danas osjećaju u svijetu. Dugotrajno takav sustav nije bio održiv iz navedenog razloga što je šefu države davao prevelika prava bez političke odgovornosti. No u takvim okolnostima polupredsjednički sustav vlasti smatram najoptimalnijim za izlazak iz teških gospodarskih situacija ili ratne ugroze. Francuska je imala kompleksnu političku gospodarsku situaciju 50. ih godina prošlog stoljeća a koja je kulminirala 1958. godine na način da je bila u opasnosti potencijalnog građanskog rata u njoj kao i teške situaciju u Alžiru, njezinoj koloniji, pa je 1958. godine promijenjen Francuski Ustav te se za premijera imenovalo čuvenog francuskog zapovjednika iz drugog svjetskog rata admirala De Gaulle. Smatralo se da će De Gaulle situaciju stabilizirati, da će pod njegovim vodstvom ona gospodarski biti osnažena, ali i da će općenito Petu Republiku vratiti svoj utjecaj u svijetu u svakom pogledu, što je i bio slučaj, jer Francuska je ubrzo potom opet bila i jest jedna od vodećih svjetskih sila. Neuspjeh u Trećoj i četvrtoj republici doveli su do toga da se Francuska okrene temeljitim reformama što je i dovelo do stvaranja novog Ustava iz 1958. godine tj. stvaranja Pete Republike. Time je predsjednik Republike dobio ovlasti kako bi uspio konsolidirati sustav i ustabiliti ga. Također kao sa Weimarskom republikom problem sa

Petom republikom su prevelike ovlasti predsjednika koji nije imao politiku odgovornost a sva vlast je bila u njegovim rukama. Navedena iskustva utjecala su na pisce Ustava iz 1958. godine kada su tražili kapitalno oružje parlamentarnog sustava, pravo raspuštanja skupštine. Kao samostalnu ovlast predsjednika Republike dovelo je do toga da je Nacionalna skupština raspuštena četiri puta u Petoj Republici. Tri puta ju je raspustio De Gaulle a četvrti put Mitterand, ukupno pet puta u 50 godina, što nam govori da polupredsjednički sustav u Petoj republici nije trajno uspio konsolidirati i urediti kako je bilo zamišljeno Republiku, ali da su promjene dale itekako pozitivne efekte. Ujedno su pomogle da u Petoj republici ne dođe do građanskog rata. Polupredsjednički sustav u Republici Hrvatskoj uveden je zbog izvanrednog stanja u kojem se nalazila država, velikosrpske agresije na nju. Iz svega gore navedenog može se reći i da je uspio konsolidirati Državu, dok je zajedno sa parlamentom uspio uspostaviti stabilnost države, u vrijeme dok je država bila pogođena ratom. Ustav je davao značajne ovlasti predsjedniku koji je odlučivao, gotovo o svemu. Zbog toga su se kasnije javili određeni nezadovoljnici koji su smatrali da se po završetku rata i izlasku iz krize treba mijenjati polupredsjednički sustav vlasti u parlamentarni a što je ubrzo i ostvareno. Mišljenja sam da u izvanrednim situacijama kao što su ratna zbivanja tj. raspad bivše SFRJ te prijelaz iz socijalizma tranzicijom u demokraciju tj. demokratski sustav vlasti da je bilo najefikasnije od više mogućih rješenja. Međutim, po završetku rata i mirne reintegracije tada privremeno okupiranih teritorija Republike Hrvatske 2000. godine takav sustav vlasti je ukinuo Hrvatski Sabor izmjenom Hrvatskog Ustava. To je učinjeno i iz razloga što je država bila već uvelike konsolidirana, što više nije bila u izvanrednim okolnostima te više nije bio nužan takav sustav vlasti. Uzimajući u obzir Weimarsku Republiku kao i 5. Republiku tj. komparaciju tih dvaju Republika i njihovih polupredsjedničkih sustava vlasti u razdoblju velikih gospodarskih i vojno-političkih kriza definitivno sam dokazala hipotezu da je polupredsjednički sustav vlasti u Republici Hrvatskoj dao pozitivne efekte s obzirom da je Hrvatska izašla iz rata kao pobjednik tj. da se obranila od nametnute joj agresije od strane daleko nadmojnijeg neprijatelja. Upravo Weimarska Republika kao i 5. Republika su bili najbolji primjeri da je taj sustav vlasti bio tada potreban u situaciji u kakvoj je bila Republika Hrvatska 1990. godine pa do gotovo konca prošlog stoljeća. Negativnost polupredsjedničkog sustava za sobom je nosila i određenu smanjenu razinu medijskih sloboda no stvaranje i obrana Države u tim trenucima bili su prvorazredni nacionalni interes koji je bio daleko veći i značajniji od toga. Samom izmjenom Ustava RH 2000. godine su se i te slobode postavile u granice demokratskih uzusa i standard zapadnih demokracija.

7. POPIS LITERATURE

- Bajramović, Senad, (1992), Položaj predsjednika Reicha i politika zbilja Weimarske Republike, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, -42, 3, str. 267-295
- Bonić, Tomislav, (2007), Polupredsjednički sustav i racionalizirani parlamentarizam: Primjeri Francuske i Njemačke, Znanstveni rad, FPZG Zagreb
- Brstilo, Josip, (1995), Polupredsjednički sustav vlasti: polupredsjednički sustav u Hrvatskoj, Pravnika, -28, 1 (55), str. 48-54
- Marušić, Vlatko, (1993), Poremećaj nadležnosti između zakonodavne i izvršne vlasti: (komparativno prema Ustavu RH), Pravnika, -26, 3/4 (51/52), str. 1-27
- Mijatović, Nikola, (1997), Usporedba istog parlamentarnog i polupredsjedničkog sustava, Pravnika, -31, 3/4 (61/62), str. 83-104
- Sokol, Smiljko, (1993), Prijepori oko hrvatskog parlamentarizma, Tematski broj „Parlament i demokratska tranzicija u Hrvatskoj“, Politika misao, -30, 4, str. 24-39
- Sokol, Smiljko, (1990), Suvremeni parlamentarizam, polupredsjednički ustav i novi hrvatski Ustav, Zakonitost, -44, 11-12, str. 1411-1431
- Šošić, Trpimir Mihael, (1992), Položaj državnog poglavara u predsjedničkom, polupredsjedničkom i parlamentarnom sustavu, Pravnika -25, 1-2 (49-50), str. 82-93
- Tomljanović, Biljana, (1996), Državni poglavar kao demokratski arbitar: od ideje polupredsjedničkog sustava V.Republike, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, -46, 1, str. 83-104